

70 שנה להערכות

סא"ל גרשון ריבלין (1914-1992)
ממייסדי "מערכות" יחד עם אלעזר (לסיה)
גלילי והעורך הראשי של ההוצאה בשנים
1973-1967

מערכות קי"ז, מרס 1959

ועד השלושה לא בא

בו את עקרון הלויאליות והנאמנות בין מפקד ואנשיו. מה מסופר שם, בדברי הימים א', י"א?
הפרק מונה את "ראשי הגיבורים אשר לדוד" - מן הלוחמים עימו בפלישתים, שלושים "גיבורי החיילים" - ואת עלילות "ישבעם בן חכמוני... ו"אבשי אחי יואב" שכל אחד מהם "עורר את חנייתו על שלוש מאות חלל בפעם אחת" ו"בניה בן יהוידע בן איש חיל... הוא היכה את שני אריאל מואב והוא ירד והיכה את הארי בתוך הבור ביום השלג, והוא היכה את האיש המצרי, איש מידה חמש באמה, וביד המצרי חנית כמנור אורגים, וירד אליו בשבט ויגזל את החנית מיד המצרי ויהרגהו בחניתו".

אבל לאחר תיאור גבורתם ותעוזתם מוסיף עליהם (על "אבשי אחי יואב" ועל "בניה בן יהוידע") הפסוק: "ועד השלושה לא בא", "ואל השלושה לא בא".

מה היה מעשה הגבורה של אותם שלושה, וכמה זכו שאין איש יכול לכוא עדיהם? סיפור קצר וממצה מספר זאת בחמישה פסוקים (ט"ו-י"ט):

"ויירדו שלושה מן השלושים ראש על הצור אל דוד אל מערת עדולם, ומחנה פלישתים חונה בעמק רפאים. ודוד אז במצודה, ונציב פלישתים אז בבית-לחם. ויתאו דוד ויאמר: מי ישקני מים מבור בית-לחם אשר בשער. ויבקעו השלושה במחנה פלישתים וישאבו מים מבור בית-לחם אשר בשער וישאו ויביאו אל דוד, ולא אבה דוד לשתותם וינסך אותם לה'. ויאמר: חלילה לי מאלוהיי מעשות זאת. הדם האנשים האלה אשתה בנפשותם כי בנפשותם הביאום, ולא אבה לשתותם אלה עשו שלושת הגיבורים".

מסופקני אם יש עוד אח ודוגמה לתיאור ממצה זה של לויאליות הדרית שבין מפקד לאנשיו. דברי דוד המסתתר במערת עדולם, "מי

לא אחת בא סיפור קטן ושופך אור על בעיה נכבדה או מבהיר אותה. כזהו, לדעתי, הסיפור על דוד המלך ועל השלושה ממערכת עדולם, שעליהם מסופר בדברי הימים א', י"א.
בין הבעיות המטרידות את מחשבתו של מפקד במגעו עם פקודיו, אחת הכבדות היא בעיית יצירת היחס הרצוי ביניהם, כיצד לשמור על הסמכות מחד גיסא וכיצד לשמור ולפתח יחס רעות מאידך גיסא. הרבה רצפטים ניתנו לכך, הרבה עצות יועצו, והרבה מצוות עשה ולא תעשה הומטרו על המפקד הזוטר להחכימו בעניין זה. הקושי הוא בכך שהבעיה אינה טכנית. זוהי בעיה הנוגעת בנפש האדם ונובעת ממנה.

אומרים לעיתים קרובות כי הפתרון הברוק הוא בדוגמה אישית של לויאליות שיגלה המפקד, לויאליות שתפעל בשני הכיוונים: כלפי מעלה, אל המפקד הממונה עליו, וכלפי מטה, אל פקודיו שלו. ובצדק מסבירים ואומרים כי אם השיג המפקד מטרה זו, וביחידתו קיימת נאמנות דו-סיטרית כזאת, הרי מובטחת היחידה כי תגיע אל השלמות המבוקשת מגוף צבאי. על כן זאת צריכה להיות שאיפתו ומגמתו של כל מפקד המתייחס ברצינות לתפקידו הפיקודי. המפקד הטוב חייב לשקוד בשוכבו ובקומו על השגת מגמה זו ולבקש נתיבים להחדירה באנשיו בכל הזדמנות. אבל אם תישאל השאלה: הבו דוגמה ללויאליות הדרית כזו - חוששני כי נתקשה להביאה. ודאי, כל קצין ינסח את הנראה בעיניו כהולם ביותר לסבר את האוזן. אך הצד החלש בכל התשובות האלו הוא כי הן מציגות את המשאלה, את מרב הרצוי, אך לא קל להעלות מן המציאות דוגמה שיהא בה מן השלמות.

*

הסיפור הקטן הנזכר בראשיתה של רשימה זו דומני כי הוא גולם

אבל גדולת המעשה של השלושה אינה נשכחת. היא משמשת מופת לגיבורי דוד כולם.

סיפור קטן בן חמישה פסוקים. הוא לא נשכח. הוא מובא לאחר תיאור המלכתו של דוד, לאחר שכבר נמשח למלך על ישראל, לאחר שנכבשה מצודת ציון, לאחר תיאור גדולת דוד כנאמר: "ויילך דויד הלוך וגדול, וה' צבאות עימו". (שם, ט').

הנאמנות אינה נשכחת. המופת חקוק לזיכרון. נשנן יפה יפה לעצמנו ולמפקדינו את הנאמנות למופת האצורה בחמשת פסוקים אלה.

ישקני" נאמרים כמשאלה, כגועגועים למים חיים מבאר בית-לחם, עיר מולדתו, ובהבעת תקווה לימים טובים שעוד יבואו. השמעת משאלה זו די היה בה לעודד אנשים, שאך זה הסתננו בסכנת נפש ואחר הרפתקאות דרך שטחי אויב אל דוד (שם, י"ג-י"ד), לקום ולהבקיע לעצמם דרך במחנה האויב ולהביא את המים לדוד. אך דוד, המפקד הנבון, אינו מוכן לשתות מן המים הללו, שכה אבה אותם. אנשיו יקרים לו. איך הוא מוכן שיסכנו את חייהם למען טובתו. אך גם לפגוע בהם, לאחר שעשו המעשה למענו, אינו יכול, והריהו מוצא מוצא של כבוד: הוא נוסך לה' את המים הללו אשר השלושה הביאום "בנפשותם".

